

УДК 657:330.123.3

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Куць Т.В., Басиста С.А.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Визначено актуальність здійснення управління запасами. Досліджено теоретичні та практичні особливості управління виробничими запасами сучасних підприємств. Висвітлено напрями управління виробничими запасами та запропоновано шляхи його удосконалення.

Ключові слова: виробничі запаси, управління, облік, аналіз, контроль, підприємство, нормування.

Постановка проблеми. Сучасні підприємства здійснюють господарську діяльність в умовах нестабільного зовнішнього середовища при динамічній зміні показників кон'юнктури ринку. Для забезпечення ефективності діяльності підприємства слід систематично підвищувати рівень управління виробничими процесами через оптимізацію витрат та збільшення виручки від реалізації продукції. До ключових внутрішніх чинників, які обумовлюють рівень

витрат, традиційно відносять величину виробничих запасів.

Від величини та структури запасів підприємства в значній мірі залежить стабільність виробничого процесу, своєчасність реалізації продукції та конкурентоспроможність на ринках збуту.

Вирішення проблем управління виробничими запасами тісно пов'язане з підвищенням платоспроможності та ліквідності підприємств, що

є надзвичайно важливим для їх ефективного функціонування та подальшого розвитку.

Отже, пошук раціональних підходів до управління виробничими запасами є актуальним і потребує подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальним проблемам з обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами приділяли значну увагу як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема: Бутинець Ф.Ф., Ворхлік В.Р., Голіков К.Ю., Давидюк Т.В., Дерев'янюк С.І., Малахова А.В., Очеретько Л.М., Палій В.Ф., Сопко В.В., Сук Л.К., Чуприна Л.В. та інші.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних засад управління виробничими запасами з метою підвищення ефективності функціонування підприємства в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Актуальність і значення управління запасами визначається їх призначенням, адже сучасне виробництво можна розглядати як перманентний потік матеріальних ресурсів через виробничий процес, який змінює форму матеріалів, перетворюючи їх на готову продукцію. Запаси у постачальників і споживачів є обов'язковою умовою та передумовою безперервного процесу виробництва.

В загальному, у діяльності сучасного підприємства можна виділити низку проблем, які пов'язані з управлінням запасами. До них належать:

- управління обігом обігових коштів, зокрема, управління рівнем і оборотом фінансових коштів стосовно запасів;
- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств;
- збереження платоспроможності підприємства, що полягає в управлінні запасами й потоками фінансових джерел;
- невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення нових запасів;
- обмеженість контролю використання виробничих запасів;
- управління запасами, у тому числі рішенням щодо їх зберігання і використання в процесі виробництва;
- відсутність чіткої інформації про витрати на придбання й зберігання запасів;
- розподіл витрат, що впливають на вартість запасу і на визначення фінансового результату, а також на прийняття управлінських рішень, збереження оптимального розміру запасу;
- проблеми, які виникають у створенні і збереженні, часто вирішуються по принципу пошуку винного в іншій структурі замість виявлення їхніх істинних причин;
- окрема функціональна ланка певної організаційної структури може розробляти свою власну політику запасів, що не завжди узгоджується на більш високому рівні;
- виробництво часто забезпечується надлишками виробничих запасів;
- не у всіх підприємствах є комп'ютеризований облік ведення й управління запасами.

Вирішення цих проблем потребує оновлення системи отримання інформації про виробничі запаси, використання нетрадиційних для вітчизняної облікової практики підходів до ефективного

їх використання та оптимізації результатів діяльності підприємства через застосування принципів і методів бухгалтерського обліку.

В результаті проведених досліджень та узагальнення наукових підходів за обраною темою, ми розглядаємо управління запасами як процес, спрямований на забезпечення та підтримку оптимальної кількості виробничих ресурсів, необхідних для реалізації поточного та стратегічного плану розвитку підприємства.

При ефективному управлінні запасами з'являється змога знизити тривалість виробничого й усього операційного циклу, зменшити поточні витрати на їх зберігання, вивільнити із поточного господарського обороту частину фінансових коштів, реінвестуючи їх в інші активи.

Таким чином, основна мета управління виробничими запасами полягає в такій організації постачання продукції виробничо-технічного призначення, за якої, з одного боку, економляться кошти на їх організацію, утримання запасів, зменшуються втрати від іммобілізації оборотних коштів, від можливого псування ресурсів, а з другого – зменшуються втрати, які можуть виникнути внаслідок дефіциту необхідної продукції.

На вибір системи управління запасами впливає багато факторів: особливості виробництва та збуту, цілі управління, характер взаємодії з постачальниками матеріальних ресурсів та інші.

Розглядати питання управління запасами необхідно з урахуванням двох наступних положень. По-перше, рівень запасів не повинен бути надто високим, бо наявність лишніх запасів – це марно витрачені ресурси та, відповідно, додаткові витрати на їх утримання, а по-друге – рівень запасів повинен бути достатнім, для того щоб задовольнити потреби виробництва [6].

Вкладаючи засоби в розвиток бізнесу, кожен підприємець хоче отримати максимальну віддачу від капіталовкладень. Оскільки запаси, також є інвестиціями, то потрібно щоб вони були оптимальними, тобто потрібний товар в потрібний час в потрібній кількості в потрібному місці.

Ми підтримуємо думку Герасимович І.А. та Морозової-Герасимович Н.А. про те, що управління виробничими запасами спрямоване на формування та збереження належного рівня запасів, щоб не допустити їх надлишку або нестачі, тобто забезпечити безперервність виробничого процесу та знизити витрати на їх утримання. При цьому, науковці розглядають управління запасами насамперед через реалізацію системи їх контролю [2].

Вагому частину процесу управління запасами на сучасних підприємствах становить формування оптимального запасу сировини, матеріалів, напівфабрикатів, продукції незавершеного виробництва та інших ресурсів, необхідних для неперервного та ритмічного функціонування виробничого процесу [4]. Занижені запаси матеріальних ресурсів можуть призвести до збитків, пов'язаних з простоями, з незадоволеним попитом і, як наслідок цього, до втрати прибутку, а також потенційних покупців продукції. З іншого боку, накопичення зайвих запасів зв'язує оборотний капітал підприємства, зменшуючи можливість його вигідного альтернативного використання і уповільнює його оборот, що приносить збитки підприємству

у вигляді витрат на зберігання та відбивається на фінансових результатах його діяльності [6]. До основних причин виникнення зайвих запасів можна віднести нестабільність планів випуску продукції, зайві страхові запаси, недостатньо ефективні методи контролю рівня запасів, помилки в обліку, брак, дискретність обсягу закупівель тощо. Вирішити цю проблему можна за рахунок альтернативних способів використання ресурсу: продажі, використання в якості заміни для інших матеріалів, утилізації та ін. У цьому випадку частково вдасться погасити витрати або навіть отримати вигоду від реалізації. Повністю уникнути появи зайвих запасів неможливо. Зниження збитків підприємства від зберігання зайвих запасів є однією з головних завдань системи управління запасами.

Нормування запасів дозволяє вирішувати поточні завдання, що пов'язані з управлінням матеріальними потоками на підприємстві. Наявність такої нормативної бази дозволить виявити дефіцитні та надлишкові позиції матеріалів, визначити необхідні терміни поставок і обсяги обігових коштів для придбання матеріальних ресурсів.

Рациональна організація матеріально-технічного постачання також має велике значення у системі управління виробництвом. Від ефективності системи постачання великою мірою залежить успішне виконання виробничої програми, а також досягнення оптимальних значень економічних показників усього підприємства [1]. Для вирішення цих питань на підприємствах часто організують допоміжні служби, цехи й обслуговуючі підрозділи, які створюють службу матеріально-технічного забезпечення. Діяльність такої служби забезпечує визначення потреби підприємства в матеріальних і технічних ресурсах, пошук можливостей покриття таких потреб, а також здійснення контролю за правильним використанням цих ресурсів.

У процесі управління запасами можна встановити момент або точку замовлення та необхідну кількість матеріалів. У залежності від цього в теорії управління запасами розроблені дві основні системи управління: система управління з фіксованою величиною запасу (запаси надходять рівними, заздалегідь визначеними оптимальними партіями через змінні інтервали часу) та система управління з фіксованим інтервалом часу між замовленнями (передбачає надходження запасів через рівні, регулярно повторювані проміжки часу – періоди перевірки наявності запасів) [3; 4].

Як доводить практика, процес управління запасами є доволі трудомісткою діяльністю. Тому не дивно, що на багатьох підприємствах спостерігаються певні недоліки, а на деяких – і запусненість у процесі управління запасами, що веде до великих їх втрат. Усе це зайвий раз підтверджує, що до цього часу залишаються не вирішеними багато важливих питань, пов'язаних з управлінням і використанням запасів.

Саме тому можна виділити такі напрями вдосконалення управління виробничими запасами на підприємствах:

– підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, яке забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації;

– удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами, оскільки успішне функціонування підприємств, перш за все, залежить не тільки від удосконалення внутрішньогосподарської діяльності взагалі, а і від того, наскільки розвинена система автоматизації їхньої діяльності;

– обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів;

– узгодження механізмів бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів;

– обґрунтування системи обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва;

– чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів) [5].

Поліпшення використання матеріальних ресурсів – одне з важливіших завдань сучасних підприємств. Чим краще використовуються сировина, паливо, допоміжні матеріали, тим менше їх витрачається для вироблення певної кількості продукції, тим самим створюється можливість збільшити об'єм виробництва промислової продукції.

Актуальною на сьогодні є проблема поновлення програмного забезпечення обліку, оскільки облік виробничих запасів неможливий без застосування комп'ютерних технологій [1]. Для підвищення ефективності роботи підприємства потрібно повністю автоматизувати облік виробничих запасів із застосуванням комп'ютерних програм. Це дозволить скоротити час на отримання та обробку документів, автоматично здійснювати процес обліку виробничих запасів при їх надходженні і вибутті тощо. Застосування комп'ютерної техніки дозволяє максимально ефективно вести аналітичний облік з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів, а реєстрація операцій щодо руху запасів у хронологічному і системному порядку в розрізі синтетичних та аналітичних рахунків, яка раніше здійснювалась окремо поєднується в одному робочому процесі.

На даний час ефективною системою управління запасами виступає логістика. Залучення логістики до формування загальної стратегії підприємства означає новий рівень його розвитку, насамперед, у напрямі забезпечення економічної стійкості у конкурентному середовищі.

Логістичний підхід до функціонального планування та управління на промисловому підприємстві має передбачати виділення спеціальної логістичної служби, яка повинна управляти матеріальним потоком, починаючи від моменту формування договірних відносин з постачальником і закінчуючи доставкою споживачеві готової продукції.

Висновки і пропозиції. Управління запасами вітчизняних підприємств має бути спрямоване на визначення їх оптимального обсягу та зниження витрат, пов'язаних з їх утриманням. Підсумовуючи, можна стверджувати, що реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів підприємством призведе до значного підвищення результативності його фінансово-економічної діяльності.

Список літератури:

1. Ворхлік В.Р. Облік і контроль виробничих запасів та аналіз ефективності їх використання на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konferm3/245.pdf>.
2. Герасимович І.А., Морозова-Герасимович Н.А. Методичні засади внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів в системі управління операційною діяльністю підприємства [Текст] / І.А. Герасимович, Н.А. Морозова-Герасимович // Облік і фінанси. – 2016. – № 3(73). – С. 114-121.
3. Голіков К.Ю. Вдосконалення оцінки ефективності системи управління запасами на підприємстві [Текст] / К.Ю. Голіков, Л.М. Шульгіна // Молодий вчений. – 2016. – № 2.
4. Давидюк Т.В. Систематизація моделей управління матеріальними запасами для прийняття управлінських рішень бухгалтерами-аналітиками [Текст] / Т.В. Давидюк, І.І. Дорошенко // Молодий вчений. – 2014. – № 6.
5. Демченко Т.А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями його удосконалення на підприємстві / Т.А. Демченко, Л.А. Чвертко // Економічні горизонти. – 2017. – № 1. – С. 48-56.
6. Чуприна Л.В. Роль управління запасами у підвищенні ефективності управління підприємством [Текст] / Л.В. Чуприна, В.М. Намазова // Молодий вчений. – 2017. – № 4.

Куц Т.В., Басиста С.А.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

УПРАВЛЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫМИ ЗАПАСАМИ СОВРЕМЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

Определены актуальность осуществления управления запасами. Исследованы теоретические и практические особенности управления производственными запасами современных предприятий. Освещены направления управления производственными запасами и предложены пути его совершенствования.

Ключевые слова: производственные запасы, управление, учет, анализ, контроль, предприятие, нормирование.

Kuts T.V., Basysta S.A.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

MANAGEMENT OF PRODUCTION STOCKS OF MODERN ENTERPRISES

Summary

The importance of management of production stocks is determined. The theoretical and practical features of management of stocks of modern enterprises are researched. The directions of management of production stocks are highlighted and ways of its improvement are offered.

Keywords: production stocks, management, accounting, analysis, control, enterprise, estimation.